

גאלופ. מתוך "הליצנים"
מאת דימיטרי קבלבסקי (18.2.1987 - 30.12.1904)

דימיטרי בוריסוביץ' קבלבסקי נולד בעיר סן פטרסבורג שברוסיה. אביו, מתמטיקאי, העניק לו חינוך רחב וליברלי. דימיטרי הצטיין באמנויות, בעיקר בפואזיה, ציור ובמוסיקה, למרות העובדה שאביו שאף שבנו יפתח קריירה בתחום המדעים או הכלכלה. עוד בגיל שש נגינתו בפסנתר הייתה מופלאה. כאשר משפחתו עברה למוסקוה, המשיך קבלבסקי בלימודיו הגבוהים בבית הספר ע"ש סקריאבין. במהרה בלטו כישוריו והתמנה למזריך בשיעורי פסנתר באותו מוסד.

בשנת 1925 המשיך קבלבסקי בלימודי פסנתר והלחנה בקונסרבטוריון של מוסקוה; בין מוריו נמנו מיאסקובסקי, ואסילנקו והפסנתרן גולדנווייזר. יצירותיו מגוונות למדי: אופרה, באלט, סימפוניות, מוסיקה ווקאלית, מוסיקה קאמרית, מוסיקה בימתית, שירים, מוסיקה לקולנוע, שירי עם וצבא.

קבלבסקי נחשב לאחד המלחינים המזוהים ביותר עם המשטר הסובייטי. הוא הקים במוסקבה, יחד עם עמיתים למקצוע, את הסניף של איגוד המלחינים הסובייטיים. בשנת 1930 התמנה למורה לקומפוזיציה בקונסרבטוריון במוסקבה. זו הייתה תקופה בה הרבה להלחין למדיה הבימתית ולזו של הרדיו. ב-1941, לאחר שהצטרף באופן רשמי למפלגה הקומוניסטית, זכה קבלבסקי לאות הכבוד מטעם הממשל בשל תרומתו למאמץ המלחמתי. ואמנם, הוא הלחין שירי מאבק, שירי מולדת והימנונים, כולם חדורי פטריוטיזם וגבורה, אשר נחלו במהרה הצלחה גדולה.

ניסיונו העשיר בתחום הפדגוגיה וההוראה עמדו לעיני מנהיגי המשטר אשר בשנת 1962 מנו אותו ליו"ר הועדה לאסתטיקה מוסיקלית וחינוך מוסיקלי ומאוחר יותר, בשנת 1969, לנשיא מועצת המדעים באקדמיה הסובייטית למדעי החינוך. קבלבסקי אף כהן כנשיא האיגוד הבין לאומי לחינוך מוסיקלי. כל התפקידים הייצוגיים הללו וכהונתו כנציג סובייטי בוועדות לקידום השלום, חייבו אותו בנסיעות רבות בבירות המערב, שם התקבל בהערכה ובכבוד.

בשנותיו האחרונות התמסר לכתיבת מוסיקה ווקאלית ובימתית: קנטטות, אופרות, שירי מקהלה.

הרפרטואר המוגדר על ידו כמוסיקה לילדים, זכה להצלחה גדולה בשל הממד הקומוניקטיבי, הנגיש והידידותי שהעניק קבלבסקי למיניאטורות הללו, זאת תוך שמירה הדוקה על סטנדרטים גבוהים של איכות ועידון.

על היצירה

היצירה "הקומדיינטים" (הליצנים) חוברת למחזה תיאטרון בשם "ממציאים וליצנים", שבכורתו התקיים בשנת 1938 במוסקבה, בתיאטרון לילדים. החיזונית והאופי העליו והשובכי של המחזה הו הבסיס לחיבור הסוויטה התזמורתית על אפיוזות במסעותיה של להקת שחקנים. במקור נועד הרעיון להצגתו בפני קהל ילדים, אך חיז מהר הסתבר שגם קהל המבוגרים נהנה רבות מן היצירה. ריקוד הגאלופ חדר אל הסלונים הבורגניים של גרמניה במהלך המאה ה-19 ובמהרה הפך לנפוץ בשאר הבריות באירופה. מפעמו המהיר, במשקל זוגי (2/4), מקצבו הדוהר, התנופה העזה ותחושת הסיחור, כל אלה השתלבו בהצלחה בערבי הריקודים ונשפים של הימים ההם.

מאפייני גאלופ "ליצנים":

- אופי היתולי, בדתני, קולני, דוהר, מסחרר ורועש

- מפעם מהיר מאד (presto)

- גוון: מתכתי ומבריק

- כלי בגינה:

במבוא ובנושא א: קסילופון, כלי נשיפה (חצוצרות וטרומבונים, חלילים, קלרינטים ואבובים)

בנושא ב: כסילופון, כלי קשת

היצירה מלווה בליווי מתמיד של מקצב "הגאלופ" בתוף סנר

המבנה כולל שלושה חלקים לפי הסדר הבא: מבוא-א-ב-א (מעברים קצרים מחברים בין החטיבות)

השליד המלווי של הנושאים:

נושא א': בנוי מהיגד פנטטוני בירידה (לה-סול-פה-רה-דו)

חבנית מקצב בולטת של "דהירה"

נושא ב': בנוי מפגורות קטנות, של צעדים וקפיצות, החוזרות בקשתות יורדות ועולות

מבנה	"תחנות" בולטות
מבוא	הקסילופון, כלי נשיפה מעץ וכלי קשת גבוהים פותחים באוניסונו על צליל יחיד פועם; קריאות כלי הנשיפה ממתכת ומצילות מצטרפות ומצטופפות לקראת "הרמת המסך" ובשורת צלילי "הגאלופ" במוטיב המזנק בירידה
א (פותח) א' (סוגר)	כלי הנשיפה בראשית, והקסילופון בהמשך, בליווי תוף סנר מתמיד, מגלגלים בסחרור את האמירה הראשונה בגוון בהיר ומבריק הירידה המסחררת נעצרת באמירה נחרצת על ידי טוטי בצלילים נמוכים ובגוון כהה
מעבר ראשון	אקורדים באוניסונו על תבניות מקצב ברורות עוצרים לרגע קט את הסחרור ומעוררים אותו מחדש במערבולת מתגברת
א א'	כל המאפיינים שבהופעה הראשונה חוזרים על עצמם
מעבר שני	השהייה קצרצרה וחיבור חוזר אל המוטיב המזנק מטה בטונאליות חדשה
ב ב'	הקסילופון הוא סולן במהלכי קפיצות וצעדים הכינורות עונים לו בפתיה זהה, מושכים את המשך תשובתם מעלה ונעצרים אחריהם נשמע המוטיב המזנק בירידה ומבשר שוב את "הגאלופ"
א א'	המאפיינים חוזרים על עצמם
מעבר ראשון	" " " "
א א'	" " " "

הצעות לפעילות

על המהלך המלודי – הפנטטוני של הנושאים

- התנסות בנגינת מטלופון בכיוון עולה ויורד
- זיהו כיוון קו המתאר של הנושא הראשון על פי נגינת המורה
- מעקב וזיהו הגראף המתאים של הנושא העיקרי (מבין שניים מנוגדים או שונים הרשומים על הלוח)
- התנסות בנגינת צלילונים ברצף בכיוון יורד
- התנסות בנגינת צלילונים באפן חופשי

על האנרגיה, ההצטברות, הזרימה, הפרוק

- תנועה המתארת את הצטברות האנרגיה ופרוקה תוך האזנה לחשיבת המבוא
- תנועה במרחב המתארת את תנופת הזרימה של הנושא הראשון בתנועה
- הבחנה בסיומי הפסוקים והעלאת הצעות לתאורם בתנועה

על השמפו והתבניות המקצביות:

- התייחסות אל תבניות "הדהירה" ואל כלל הערכים הריתמיים הקצרים בזיקה אל הכותרת של היצירה
- התייחסות אל המפעם האופייני לרוב חלקי היצירה (מהיר מאד) ואל קטעי האטה (בקטעי הביניים)
- תרגילים בתנועה במרחב או בשירה, (על בסיס תבנית "הדהירה") תוך התייחסות אל הצרופים האפשריים בין מרכיב העוצמה ומרכיב המפעם:

עוצמה שקטה ומפעם מהיר מאד

עוצמה חזקה ומפעם מהיר מאד

עוצמה חזקה ומפעם איטי, ועוד

- בדיקת הצרופים בין עוצמה ומפעם ביצירה דרך האזנה אליה

על הנושא השני

- תנועה במרחב המבחינה בין תפקיד הקסילופון הסולן ובין כלי הקשת העונים לו בהרחבת המנעד ובהגברת העוצמה (תלמיד מול קבוצה)
- תגובה לסיום המואט, לעצירה ולצבירת האנרגיה המחודשת דרך המוטיב המזנק בירידה לקראת שובו של "הגאלופ"

על כלי הנגינה

- מיפוי כלי התזמורת על פי משפחותיהם
- איפיון הקסילופון
- התייחסות אל הגוונים (בהיר, כהה, מבריק, מתכתי) והעוצמות של כלי הנגינה הכולטים ביצירה
- התייחסות אל גבהים ורגיסטרים מנוגדים כמו: הטרומבון לעומת הכסילופון או החליל והכינור

על המבנה

- מתיחת הקשב והסבלנות בחטיבת המבוא לקראת כניסה מדוייקת "למרחב" לתאור הנושא הראשון
- תאור והמחשת החטיבה הראשונה בתנועה במרחב על פי תבנית "הדהירה", תוך שינויי כיוון בסיומות
- תאור המבנה כולו לפי קבוצות, תפקידים ותנועות מוסכמות (על כל קבוצה או על יחידים), על פי החזור והמשתנה